

Måns Lönnroth, Thomas B Johansson och Peter Steen: Sol eller Uran – att välja energiframtid.

LiberFörlag och Sekretariatet för framtidsstudier, Stockholm 1978

Efter alla de utredningsrapporter som analyserat olika aspekter av energi finns det ett stort behov av mera sammanfattande studier. Syftet med "SOL eller URAN" är just att försöka teckna ett helhetsperspektiv av energifrågan på längre sikt.

Mot bakgrund av en historisk bild av sambanden mellan å ena sidan samhällets utveckling och energianvändningen och å den andra den globala tillgången på olika energiresurser beskriver författarna två olika utvecklingslinjer för Sveriges energiframtid. Den ena leder till ett centraliserat Uran-Sverige vars energiförbrukning i huvudsak baseras på uran och den andra till ett decentraliserat Sol-Sverige baserat på förnybara energikällor, solceller, vindkraft, biomassa etc. Det är två energialternativ för det svenska samhället år 2015 som beskrivs. I uranalternativet har vi 67 kärnkraftverk å 1000 MW, 6 kärnkraftvärmeverk för kombinerad produktion av el och hetvatten samt 10 kärnvärmeverk för produktion av hetvatten, kombinerat med en omfattande uranbrytning, en anrikningsanläggning och tre uppberedningsanläggningar. I Sol-Sverige klaras energiförsörjningen av framförallt energiskogar och biomassa för uppvärmning, metanol som motorbränsle medan elenergin främst produceras med vindkraft och solceller förutom den idag utbyggda vattenkraften. I båda alternativen förutsätts samma energianvändning, samma folkmängd som idag, en genomsnittlig tillväxttakt på ca 2 % per år i BNP och en reduktion i den specifika energiåtgången med 20 % för industrin och 50 % i tjänste- och transportsektorn under hela perioden.

Med reservation för osäkerheten i kostnadsberäkningarna visar det sig att

båda alternativen blir lika dyra ca 800 miljarder kronor. Den genomsnittliga energikostnaden i båda fallen kommer då att uppgå till ca 16 öre/kWh, alltså ungefär en fördubbling av dagens energipriser.

Vart är vi då på väg? Författarnas huvudtes är att rörelseriktningen är bort från snarare än mot ett Sol-Sverige, i första hand mot ett Uran-Sverige i andra hand mot ett Kol-Sverige. För detta talar de institutionella förhållanden vi har idag med starka kraftbolag och svaga kommuner, taxor och finansieringsförhållanden och inriktningen av forskning och utveckling som trots stora satsningar på förnybara energikällor fortfarande domineras av satsning på konventionella energikällor.

Boken är lättläst och välskriven och fordrar inga förkunskaper. Presentationen av fakta är ofta mycket pedagogisk. Styrkan ligger på det tekniskt-naturvetenskapliga området, i genomgången av de olika energislagen och Sveriges energiförsörjning i ett internationellt perspektiv. Diskussionen av de institutionella och organisatoriska förhållandena för den svenska energiförsörjningen är också intressant även om den lider av en stark överbetoning av lagstiftningens betydelse. Energiförsörjningen är inte bara en fråga om lagstiftning utan också om ekonomi.

Svagheten i boken ligger också i analysen av ekonomiska förhållanden. Framställningen av de två framtidsalternativen, Uran-Sverige och Sol-Sverige, byggs inte upp mot bakgrund av en djupgående och konsistent analys av utvecklingen för den svenska samhällsekonomin. De två energialternativen är snarast att betrakta som tämligen mekaniska räkneexempel. Någon optimeringstanke-

gång bakom alternativens sammansättning går inte att spåra. Kostnadsberäkningarna kan inte heller tas på allvar.

Framtidens samhälle skall byggas på normer och lagstiftning. Det gäller att finna ett regelsystem som gör att någon producerar och någon konsumerar och att solvärme, vindkraft och energiskogar passar in i hela det samlade regelsystemet.

Generellt saknas det förståelse för prisernas roll i resursfördelningen och lönsamhet och konsumentsuveränitet står heller inte högt i kurs hos författarna.

Det hävdas tex aldrig att eltaxorna skall bidra till en förnuftig hushållning med elenergi utan de skall i stället vara sparstimulerande, gynna införandet av alternativa energislag och stimulera till egen produktion hos de kommunala elverken.

Jag är också mycket skeptisk till det egenvärde som författarna lägger vid nationellt oberoende i energiförsörjningen och de tankegångar som förs fram om den internationella handeln med energiråvaror. Så hävdas tex att det mest sannolika tycks vara "att dagens stora kolproducerande länder i första hand väljer att tillgodose sina egna behov och först i

andra hand och i liten utsträckning väljer att exportera". Ett liknande påstående görs ifråga om oljan där författarna tror att "USA, Japan och de starka staterna i EG i första hand förser sig själva medan små och svagare länder (som Sverige) kommer på mellanhand". Varför de starka länderna skulle reducera sin potentiella välfärd genom att konsumera energi till priser under världsmarknadspriserna förklaras emellertid inte.

Det verkligt intressanta när man diskuterar effekterna av olika alternativ för den framtida energiförsörjningen är de samhällsekonomiska konsekvenserna av dessa för tillväxttakt, relativ prisutveckling, strukturomvandling och efterfrågestruktur. Energisektorn måste, i en samhällsekonomisk analys, betraktas som en integrerad del av hela resursallokeringsystemet. En analys av Sveriges energiframtid baserad på mekaniska räkneexempel och en exogent given förutsättning om tillväxttakten oberoende av energialternativ lider därför av allvarliga svagheter. Som en bakgrund till en mera fördjupad analys av Sveriges energiproblem är emellertid boken värdefull.

Lennart Hjalmarsson